

Drugo Europsko istraživanje o kvaliteti života

Obiteljski život i rad

Sažetak

Uvod

Demografska promjena i razvoj događaja na tržištu rada oblikuju poslovni i obiteljski život Europljana s dalekosežnim posljedicama na budućnost. Demografska promjena pokrenula je promjena obrasca formiranja obitelji te zamjena uloga muškaraca i žena u kući, pored produžene očekivane životne dobi i geografske mobilnosti. Transformacije na tržištu rada dovele su do rastuće ekonomske nestabilnosti i nesigurnosti radnog mjesta uz istodobno povećanje produktivnosti i fleksibilnosti rada. Drugo *Europsko istraživanje o kvaliteti života* (EQLS), koje je 2007. provela Europska zaklada za poboljšanje životnih i radnih uvjeta (Eurofound), nudi opsežan pregled različitih društvenih realnosti u 27 država članica EU-a te u Norveškoj i zemljama kandidatkinjama, odnosno Hrvatskoj, Bivšoj jugoslavenskoj Republici Makedoniji i Turskoj.

Ovo izvješće istražuje obiteljski život i rad u čitavoj Europi, razmatrajući načine na koje bi se uspostavila bolja ravnoteža između zahtjeva radnog mjesta i obiteljskih odgovornosti. Pritisci veće fleksibilnosti radnog statusa (manje poslova na neodređeno vrijeme i poslova s punim radnim vremenom), radnog vremena (nestandardno radno vrijeme, intenzivniji rad) te mobilnosti, kao i sve veća nesigurnost poslovnih i profesionalnih karijera, poglavito utječu na žene, doprinoseći napetostima na relaciji poslovni život – obiteljski život. Izvješće analizira te napetosti ispitujući pozadinu različitih institucionalnih okruženja, struktura tržišta rada i kulturalnih čimbenika, od kojih su svi važni za uspješno usklađivanje poslovnog i obiteljskoga života u današnjem društvu.

Politički kontekst

Politike EU-a čiji je cilj uspostaviti ravnotežu između rada i obiteljskog života postupno su promijenile svoje područje djelovanja – od jednakog postupanja s ženama i

muškarcima na poslu do potrebe za većom zaposlenošću radi poticanja gospodarskog rasta, načina za postizanje bolje usklađenosti poslovnog i privatnog života te, u skorije vrijeme, i načina da se omogući rast stope nataliteta. Ove su se politike, poglavito u posljednjem desetljeću, preoblikovale ističući činjenicu da su usklađenost poslovnog i privatnog života, podjela plaćenog i neplaćenog rada po spolovima te porast stope nataliteta jednako važne političke domene. Prema Europskoj komisiji „pomirbene politike ključan su odgovor na dugoročne gospodarske i demografske izazove, stoga bi ih valjalo ojačati kako bi se potaknuo rast.“

Glavni zaključci

Obiteljski život

Rezultati ukazuju na značajne razlike obiteljskih obrazaca u Europi između zemalja i skupina zemalja. Organizacija kućanstva Europljana najviše se razlikuje u ranim fazama obiteljskog života (na početku veze i roditeljstva) te u kasnijim fazama (fazi „praznog gnijezda“ i raspuštanja), a ima jasnu spolnu dimenziju. Život u paru s djecom oblik je koji se najčešće susreće u populaciji od 35 do 49 godina te pokazuje najmanje varijacije diljem zemalja.

Radno opterećenje kod kuće ponajprije se tiče odgovornosti za skrb; u okviru vremena posvećenog skrbi u kućanstvu, mnogo se više vremena posvećuje djeci nego skrbi za starije i nemoćne rođake. Postoje značajne dobne i spolne nejednakosti u pogledu količine vremena posvećenog neplaćenom radu te dnevnoj uključenosti u skrb i kućanske poslove. Osobe u dobi od 35 do 49 godina, osobito žene, najviše su opterećene neplaćenim poslovima, a slijedi im dobna skupina od 25 do 34 godine. Za razliku od muškaraca, vrijeme koje žene utroše na neplaćeni rad i dnevne poslove ne razlikuje se mnogo od zemlje do

zemlje. Opseg spolnog jaza povezan je s percepcijom spolnih uloga, pri čemu je subjektivna procjena spolne nejednakosti kod kuće dosljedna objektivnoj slici: muškarci potvrđuju da obavljaju manje od svoga dijela kućanskih zadataka dok žene izjavljaju da obavljaju više od svoga dijela.

Usklađenost poslovnog i obiteljskog života

Ukupno gledajući, Europljani su nezadovoljniji količinom vremena koju provedu s obitelji nego količinom vremena koju provedu na poslu jer se obiteljski život više prilagođava zahtjevima radnog mjesta nego što se organizacija radnog mjesta prilagođava obiteljskom životu. U zemljama su prisutne značajne razlike kada su posrijedi razlozi nezadovoljstva kod usklađenosti poslovnog i obiteljskog života. U nordijskim zemljama, kao i u zemljama Beneluksa i u Francuskoj, razlog za neuspješno usklađivanje poslovnog i privatnog života je nedostatak vremena. U srednjoeuropskim i istočnoeuropskim zemljama te u zemljama kandidatkinjama, na usklađenost poslovnog i obiteljskog života povrh svega negativno utječe umor zbog loših radnih uvjeta koji su posljedica prekovremenog rada. Usklađivanje posla i obitelji čini se lakšim u zemljama germanskog i anglosaksonskog govornog područja: to se može objasniti manjim brojem parova kod kojih oboje zarađuje te zaposlenih samohranih majki u ovim zemljama.

Ravnoteža poslovnog i obiteljskog života također ovisi o broju djece i njihovoj dobi. Vremenska je stiska veća što je veći broj djece, isto je kod roditelja s malom djecom. Premda je skrb o starijim rođacima manje raširena od skrbi o djeci, onima koji se tim poslom bave svakodnevno, isto je teško kao i onima koji brinu o djeci.

Usklađenost poslovnog i obiteljskog života i zadovoljstvo životom

Usprkos manje obavezujućim i složenijim obiteljskim i društvenim međuodnosima (koji zabrinjavaju zbog slabljenja obiteljskih veza), obitelj i dalje ostaje glavna sfera društvenosti i podrške u Europi. Parovi s djecom koji se mogu osloniti na obiteljsku podršku sretniji su od onih bez djece, bez partnera i onih koji ne mogu računati na financijsku, moralnu ili zdravstvenu

podršku svojih obitelji ili prijatelja. Samohrani roditelji iskazuju najnižu razinu zadovoljstva životom od svih.

Zaposleni Europljani imaju veće zadovoljstvo života od ekonomski neaktivnih građana i nezaposlenih. No, osjećaj radne preopterećenosti uzrokovane profesionalnim ili obiteljskim obavezama vodi do značajnog smanjenja zadovoljstva životom. Žene koje rade izvan kuće, a suočavaju se s konfliktom između poslovnog i obiteljskog života, općenito su manje zadovoljne svojim životom od žena koje rade isključivo doma. Nezaposlenost ipak najnegativnije utječe na zadovoljstvo životom: čak su i pojedinci s visokim stupnjem konflikta između poslovnog i obiteljskog života daleko zadovoljniji svojim životom od nezaposlenih.

Politički putokazi

- S obzirom na to da porast razine zapošljavanja i populacije igra važnu ulogu u osiguravanju održivog rasta, valja razmisliti o politikama koje bi olakšale prijelaz u odraslu dob (poglavito ulazak na tržište rada) u smislu načina podržavanja partnerstva i roditeljstva.
- Politike usmjerene na stvaranje odgovarajućih uvjeta za kombiniranje obiteljskog života i rada za rezultat ne bi trebale imati samo veću prilagodbu posla obiteljskim zahtjevima nego bi trebale pozitivno utjecati i na usklađenost poslovnog i privatnog života te na zadovoljstvo životom pojedinaca u suvremenim društvima.
- Unapređenje usluga skrbi za starije osobe može podržati obiteljske mreže u pružanju skrbi.
- Preraspodjela skrbi u smislu spola, formalnih ili neformalnih aranžmana i različitosti usluga skrbi ključna je tema pomirbenih politika. Osobito su potrebne mjere za poticanje preraspodjele skrbi između žena i muškaraca unutar obitelji.
- Veću bi pažnju trebalo posvetiti rastućim neravnotežama između potražnje i ponude usluga skrbi za starije i nemoćne rođake, osobito u srednjoeuropskim i istočnoeuropskim zemljama.

Dodatne informacije

EQLS-ovo izvješće *Obiteljski život i rad* dostupno je online na adresi: <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1002.htm>.

EQLS-ovo pregledno izvješće i daljnja sekundarna analiza podataka iz istraživanja dostupni su na Eurofoundovoj web-stranici: <http://www.eurofound.europa.eu/areas/qualityoflife/eqls/>.

Teresa Renehan, službenica ureda za informiranje
ter@eurofound.europa.eu